

Școala primară de fete, contribuții la istoria învățămîntului din Tîrgu-Jiu

Dr. EM. E. SĂVOIU

Cel care a scris despre Școala de fete din Tîrgu-Jiu a fost Alexandru Ștefulescu, care socotea 1854 anul înființării acestei școli¹. Datele inedite de la Arhivele Statului din Tîrgu-Jiu arată alt an al construirii acestei școli particulare (1855), care au fost primele materii predate, întrezărindu-se în acel program școlar manifestări ale învățămîntului practic din Oltenia.

Știrile noi fac cunoscut și caracterul social al școlii particulare de fete din Tîrgu-Jiu, fiind relevantă componența socială a elevelor, încă din primii ani de funcționare.

La 16 ianuarie 1855, Constantin Săvoiu² încunoștințează pe magistratul din Tîrgu-Jiu că dăruiește o săliște din centrul orașului în următoarele condițiuni: „O dăruiesc și tot de odată mă îndatorez a zidi și localitatea (zic) pe dînsa, însă pe cît mă va ținea puterea și îmi va da mîna. Însă aceasta o voi face după ce mă asigură cinstitul magistrat că se va sloboade fonduri anume din casa orășănească, încît să poată fi o madamă ori de care limbă va fi părerea obștei și un profesor în Limba Românească, pe cît va cere trebuința, pentru sexul femelesc (...) pentru a sluji învățătura tinerelor fete orășene și județene“³.

Raportul înaintat domniei de magistratul orașului Tîrgu-Jiu, la 25 februarie 1855, prezintă: „dorința locuitorilor orășeni de a se înființa o școală de fete externe din părinți scăpați, să poată lua o educație mai îngrijită. Domnul Constantin Săvoi declară cu bunăvoință, vrednică de laudă, că pentru înființarea unui institut de fete externe din orașul Tîrgu-Jiu, dumnealui dăruiește partea sa din săliștea ce a cumpărat de la... și se obligă să ridice pe acest loc un edificiu de zid, cu toată cheltuiala sa de la sine, întocmai după cum cere o asemenea obștească trebuință, cu singura condiție că magistratul va asigura din casă pentru totdeauna o sursă anuală pentru susținerea acestui institut... Dirijarea pensionatului să fie îndatorată pe eleve, mai cu seamă la tot felul de lucru de mîna și a le îndeletnici la stăruință, în toate ocaziile practice ale economiei domestice. La sfîrșitul anului școlaristic, în ziua examenului, se vor vinde publicului diferite obiecte lucrate de eleve“⁴.

La 19 august 1855, directorul guvernului comunică magistratului din Tîrgu-Jiu rezoluția pusă de principele domnitor pe raportul de mai sus : „Întărim. Eforia va grăbi ca într-o lună să trimită planul ce domnul Săvoiu pregătește a zidi pe locul dăruit de dînsul. Cînd tot materialul va fi adus pe loc și temeliile zidite începute, ni se va arăta, că să se publice această facere de bine și să i se dea și mărturisirea de a noastră mulțumire“⁵.

Această școală de fete la început a funcționat numai cu două clase. Printre obiectele principale care s-au predat atît în clasa I, cît și a II-a a fost lucrul manual.

La 5 septembrie 1860, școala trece sub tutela „Așezămintelor Brîncovenesti“, care au contribuit și ele la întreținerea ei, înființîndu-se cu această ocazie și un internat de fete, ce avea numele celui care a înființat-o. Școala înființată a purtat numele „Școala de fete Săvoiu“.

Instituția aceasta, la început, a avut un caracter social, intenția celui care a donat locul și a clădit localul pentru această școală a fost de a fi preferate fiicele părinților „sărăciți“, înțelegîndu-se prin aceea, în general, oameni fără posibilități materiale.

Documentele acestei școli arată că în internat au fost preferate „fiice sărace“. De pildă în 1873 este primită la acest internat Ecaterina Bălăcescu din comuna Rovinari, județul Gorj, în actele căreia se arată că tatăl său „Șerban Bălăcescu, are o familie îngreunată, compusă din 6 copii, fiind sărac“. Dn asemenea, în 1875 este înscrisă la internat „Maria Sîmbrian din Tîrgu-Jiu neavînd mijloace“, ca și „Ecaterina V. Georgescu care nu are mijloace“⁶.

Prefectul județului Gorj, Titu Magheru, fiul generalului Gh. Magheru, în 1876 alocă acestui internat suma de lei 10 000, motivînd dotarea datorită „pauperității părinților acestor fete care frecventează cursurile“⁷.

Am menționat deci data cînd s-a înființat Școala de fete din Tîrgu-Jiu și care au fost o parte din materiile predate, menționînd că lecțiile cu caracter practic au constituit obiecte principale, ca și caracterul social al acestei școli dintr-o epocă anterioară, cînd aceste probleme nu formau preocupări majore.

Redăm, mai jos, documentele acestor informații.

1) 1855, ianuarie 16, Tîrgu-Jiu, Constantin Săvoiu încunoștințează magistratul din Tîrgu-Jiu că dăruiește o parte din săliștea cumpărată de la Smaranda Călineasca și se obligă a zidi și clădirea pentru înființarea unei școli de fete.

Cinstitutului Magistrat Tîrgu Jiu, 1855 Ghenarie 16.

Către onorabilul magistrat Nr. 704 prin care îmi faceți întrebare de voința ce am arătat a daparte din săliștea ce am cumpărat-o de la Doamna Clucereasa

Smarandia Călinească și a zidi și o localitate pe dînsa, care localitate va sluji în viitor pentru învățătura tinerelor fete orășene și județene.

Cu adevărată parte din arătata seliște pe cît va cere trebuința pentru asemenea așezămînt, o dăruiesc și totodată mă îndatorez a zidi și localitatea pe dînsa, însă pe cît mă va ține puterea și îmi va da mîna. Însă aceasta o voi face — după ce mă va asigura cinstitul magistrat că se va sloboade fonduri anume din casa orășenească, încît să poată fi o madamă ori de care limbă va fi părerea obștei și un profesor în limba românească pe cît va cere trebuința pentru sexul femeiesc și alte mărunte cheltuieli anume ce va cere trebuința, pentru ținerea acelu așezămînt. După ce voi primi asemenea asigurare, cu chipul arătat, atunci voi intra și eu în lucrarea acelu așezămînt.

ss. Constantin Săvoiu.

(Arhivele statului Tîrgu-Jiu, fond. Primăria orașului, cota 518.)

2) 1855, februarie 25, Tîrgu-Jiu. Magistratul din Tîrgu-Jiu face un raport către Eforia Școalelor să-l prezinte Domniei, pentru aprobarea înființării în Tîrgu-Jiu a unei școli de fete.

Magistratul din orașul Tîrgu-Jiu, prin a sa adresă cu Nr. 165 de la 25 februarie trecut, însoțit și de Jurnalul încheiat în completul acelu magistrat sub Nr. 125 din 17 ale prezentei luni face cunoscut acestei eforii ca să poată întîmpina oarecum obșteasca dorință a locuitorilor orășeni de a se înființa o școală de fete externe, în care fiicele de părinți scăpătați să poată lua o educație mai îngrijită și mai apropiată de datoriile de bună soție și mamă, trebuință prea mult simțită a intrat în amănuntă și această cercetare a veniturilor anuale ale casei municipale, din care a rezultat că deocamdată s-ar putea lua din aceste venituri cîte 6000 lei pe an, dar această sumă nu va putea fi deajuns pentru un anume scop dacă tot într-un timp nu s-ar fi înfățișat și arătarea formală ce a făcut (...). D-l Constantin Săvoiu, prin care declară cu bunăvoință vrednică de laudă că pentru înființarea unui Institut de fete externe în orașul Tîrgu-Jiu dumnealui dăruiește partea sa din săliștea ce-a cumpărat de la Doamna Cluce-reasa Smaranda Călineasca și se obligă totodată a clădi pe acest loc un edificiu de zid cu toată cheltuiala de la sine întocmai, după cum cere o asemenea obștească trebuință cu singura condiție că magistratul va asigura dînsa casa sa pentru totdeauna o sumă anuală hotărîită pentru susținerea acestui institut. Pe acest temei completul magistratului chibzuind — a încheiat apoi preazisul jurnal din 17 februarie trecut sub nr. 125 prin care hotărăște :

1. — Acest Institut să poarte pentru totdeauna numirea de „Institutul Săvoiu“ drept recunoștință obștească și emulație pentru alți bărbați cu asemenea bunăvoință ;

2. — Magistratul asigurînd a da din casa municipală pe fiecare an cîte 6000 lei pentru menținerea numelui institut, după ce însă această voință a obștei se va întări mai întîi de Înaltul Guvern.

3. — Din această sumă se vor da lei 2400 pe an pe lîngă locuință, lemne de foc și slugi Direcției, ce se vor însărcina cu diriguirea pensionatului și care afară de învățăturile ce se vor hotărî de Eforie... să fie îndatorate a învăța pe eleve mai cu seamă tot felul de lucru de mîna și a le îndeletnici la stăruință în toate ocaziile practice ale economiei domestice.

4. — 1800 lei pe an să se dea la un învățător care va face lecțiile prescrise în limba română după program.

5. — Lei 480 pe an să se dea sîmbrie unei slugi pentru serviciul Școlii și al Direcției.

6. — Lei 300 pe an plătiți lemnelor trebuincioase în cursul unui an, fără a fi îndatorată Direcția să dea vre-o socoteală despre aceasta, dar nici iarăși de a mai putea pretinde vre-un fel de adaos sub cuvînt că nu i-ar fi ajuns.

7. — Lei 800 pentru cumpărarea deosebitelor materii trebuincioase la lucrul elevelor, încredințîndu-se această sumă iarăși direcției cu îndatorirea ca

la sfârșitul anului școlastic să dea socoteală arătând ce lucrări s-au făcut din aceste materii, în ziua examenului, publicului se vor vinde acele lucruri prin licitație și că jumătate din banii prețului vânzării se vor cumpăra felurite obiecte spre a se împărți premii, prin Comitetul de inspecții la elevele mai silitoare, iar cealaltă jumătate să se păstreze în fondurile Institutului.

8. — Lei 200 vor fi hotărâți pe totalul anului pentru cheltuieli cu mărunță reparație a Institutului.

9. — Pentru mai multă încurajare a direcției, i se va acorda dreptul de a avea și eleve interne.

10. — Pentru cumpărarea mobilelor trebuincioase la acest Institut se va deschide o subscripție la locuitorii orașului.

11. — Darurile ce se vor mai face de unii—alții, pe seama acestui institut, se vor adăuga la fondul său.

Eforia supunând cu profund respect la cunoștința Înălțimii Voastre acest folositor proiect pentru înființarea unui Institut de fete extern în orașul Tîrgu-Jiu din Județul Gorj cu mijloacele și pe temeiurile de mai sus arătate, aduce prin plecate rugăciuni Înălțimii Voastre, ca de veți binevoi a aproba înființarea acestui Institut, să dați înalta poruncă Onor Minister din năuntru, spre a da voie Magistratului de a trece în bugetul său suma de lei 6000 pe fiecare an, **pentru întreținerea Institutului, precum și de a primi darul mai sus arătat ce face domnul Constantin Săvoiu, ca apoi și această eforie să se poată ocupa de organizarea instrucției în acest pensionat.**

Președinte,
ss. R. Stanciovi

Înloc. de Secretar
ss. M. Grigorescu

(Arhivele statului Tîrgu-Jiu, fond. Primăria orașului, cota 518.)

3) 1855 August 19. Eforia Școalelor comunică magistratului din orașul Tîrgu-Jiu că Principele Domnitor a aprobat înființarea unui Institut public pentru educația fetelor din Tîrgu-Jiu.

EFORIA ȘCOALELOR, CĂTRE MAGISTRATUL DIN ORAȘUL TG.-JIU.

În urma cererii Onor Magistrat cu Nr. 165 ale trecutului februarie, de proiectul chibzuit din parte-i cum s-ar putea înființa și în acest oraș un Institut public pentru educația fetelor, eforia supunând prin raport la cunoștința Guvernului Înălțimii și Principele Domnitor, a binevoit a aproba darul făcut de D-l Săvoiu prin următoarea luminată rezoluție „**Întărim. Eforia va grăbi ca într-o lună să trimită planul ce D-l Săvoiu pregătește a zidi pe locul dăruit de dînsul. Cînd tot materialul va fi adus pe loc și temelile zidirii începute, ni se va arăta ca să se publice această facere de bine și să i se dea și mărturisirea de a noastră mulțumire**“.

Se alătură deosebită și copie de pe zisul raport al Eforiei și este invitat Onor Magistrat ca să poftască pe Domnul Săvoiu a da dăruire atît pentru loc, cît și pentru facerea clădirii, care act se va trimite Eforiei. Totodată este invitat Onor Magistrat a face fără amînare un deviz și planul pentru clădirea Școlii și a-l înainta Eforiei fără amînare, sau dacă nu va fi cu putință a se face acolo planul și devizul, atunci se va trimite la Eforie numai actul de dăruire a locului și a clădirii — spre a se face planul și devizul.

DIRECTOR (ss) C. Bocian
Nr. 1248

SECRETAR,
ss. Șt. Negoescu

1855 August 19

(Arhivele statului Tîrgu-Jiu, fond. Primăria orașului, cota 518.)

B I B L I O G R A F I E

1) — Alexandru Ștefulescu socotește data înființării Școlii de fete din Tîrgu-Jiu la 1854; Idem, Încercări asupra Istoriei Tîrgu-Jiului — București 1899, pagina 251; Idem, Istoria Tîrgu-Jiului — Ediția a II-a „Tîrgu-Jiu 1905“, pagina 790; Idem, Istoria Tîrgu-Jiului „Tîrgu-Jiu 1906“ pagina 790.

Alte lucrări cu caracter general sau local nu s-au ocupat despre istoria acestei școli. „Istoria învățămîntului din România“, Editura Didactică și Pedagogică, București 1971; „Din Istoria Pedagogiei Românești“, Culegere de studii, Vol. I, Editura Didactică și Pedagogică, București 1957. Din „Istoria Pedagogiei Românești“, Vol. II — Editura Didactică și Pedagogică, București 1960. Din „Istoria Pedagogiei Românești“, Vol. III, — Editura Didactică și Pedagogică, București 1967.

— N. Iorga: „Istoria învățămîntului românesc“ — București 1926.

— I. Cojocaru: „Începuturile învățămîntului tehnic și profesional“, Editura Didactică și Pedagogică, București 1966.

— Popescu Teiușan I.: „Contribuțiuni la Studiul Pedagogiei Românești“ — Editura Didactică și Pedagogică, București 1963.

— A. D. Xenopol: „Memoriu asupra învățămîntului“, în „Serbarea Școlară“ — Iași 1885;

— V. A. Urechia: „Istoria Școalelor“ — București 1901.

— Ștefan C. Mihăilescu: „Încercări critice asupra învățămîntului nostru primar“ — București 1893.

2) **Constantin Săvoiu zis Surcel** (1812—1878) a făcut parte din cei care au continuat lupta revoluționară din 1848, mai tîrziu îl găsim printre unioniștii din Tîrgu-Jiu.

Cîrmuitorul Gorjului anunță pe ministrul de interne că la 21 Decembrie 1853 a fost arestat Constantin Săvoiu, care a fost la Viena, unde se întîlnise cu Generalul Gh. Magheru.

La întoarcerea în țară Constantin Săvoiu a răspîndit știrea că toți emigranții se află la Vidin, că fiul lui Magheru era căpitan de cavalerie și că în primăvara anului 1854 va începe revoluția. Turcii, spunea el, cu o oștire de 50 000 de oameni — din Oltenia — : „o să curețe toată albăstrimea“. Constantin Săvoiu a ținut legătura și cu D. Nenciul. Dosarul 2/1854 fila 8—25. Fond. Ministerul de Interne al Țării Românești (Administrative), Arhiva Istorică Centrală — București. Vezi și L. Baci, „Austria și Principatele Române în vremea războiului Crimeii“ — București 1972, Edit. Academiei R.S.R., pagina 136.

În 1857 exilații din 1848 se reîntorc în țară și solicită înscrierea în listele electorale; la Tîrgu-Jiu se înscriu: Ghe. Magheru, Chr. Tell și I. Magheru, care vor lupta pentru unire.

Unionist, **Constantin Săvoiu**, reprezentînd partidul liberal, este ales în 1857 deputat de Gorj în Adunarea Ad-hoc, obținînd mai multe voturi decît reprezentanții boierimii conservatoare. Este ales cu 16 voturi, în timp ce Prințul Gh. Bibescu este ales și el cu 14 voturi, prințul Barbu Stirbei a obținut 1 vot. Aceștia din urmă reprezenta boierimea conservatoare.

— Andrei Oțetea, „Documente privind Unirea Principatelor“, Vol. 1; Editura Academiei R.P.R. — București 1961 pag. XXX, XXXIV și 526.

3, 4, 5) — Arhivele Statului, Tîrgu-Jiu, Fond. Primăria Oraș Tîrgu-Jiu, cota 518/31.

6) Ibidem, Cota 468/5.

7) — Ibidem, Cota 468/4.